

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету
Кафедра економіки, обліку та оподаткування ВННІЕ

ЧОРНИЙ Артур Ігорович

**Організація бухгалтерського обліку як інструменту
забезпечення економічної безпеки підприємств /
Organization of accounting as a tool for ensuring the economic
security of enterprises**

спеціальність: 071 - Облік і оподаткування

освітньо-професійна програма - Облік і оподаткування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи

ОПДзвнм-21

А.І. Чорний

ВІННИЦЯ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Економічна сутність бухгалтерського обліку та його роль у забезпеченні економічної безпеки.	6
1.2. Поняття, структура та чинники формування економічної безпеки підприємства.	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	26
2.1. Стан і тенденції розвитку системи бухгалтерського обліку в Україні в аспекті забезпечення економічної безпеки.	26
2.2. Оцінка впливу організації обліку на ключові показники економічної безпеки підприємства.	31
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	38
3.1. Методичні підходи до підвищення результативності облікових процесів у забезпеченні економічної безпеки.	38
3.2. Впровадження цифрових технологій і сучасних інструментів контролю в систему бухгалтерського обліку.	40
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	51

ВСТУП

Сучасні умови розвитку економіки характеризуються високою нестабільністю зовнішнього середовища, посиленням конкурентного тиску, зростанням ризиків та ускладненням механізмів господарювання. Підприємства функціонують у ситуації підвищеної невизначеності, що зумовлює необхідність формування ефективної системи економічної безпеки, здатної забезпечувати стійкість їх діяльності, збереження ресурсного потенціалу, фінансову стабільність та конкурентоспроможність. У таких умовах особливої ваги набуває організація бухгалтерського обліку, адже саме вона формує основу інформаційного забезпечення управління підприємством, дозволяє виявляти ризики, контролювати відхилення та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Бухгалтерський облік, будучи ключовою складовою системи управління, не лише відображає результати господарської діяльності, але й виконує функцію моніторингу та попередження загроз, що впливають на економічну безпеку. Через механізми контролю, аналізу та оцінювання облікова система забезпечує своєчасне виявлення фінансових порушень, відхилень у використанні ресурсів, ознак шахрайства чи неефективного управління. Тому організація бухгалтерського обліку у сучасних умовах має розглядатися не лише як обов'язковий елемент регулювання та звітності, а як стратегічний інструмент гарантування економічної безпеки підприємства.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи зумовлена тим, що значна частина підприємств України стикається з проблемами недостатньої прозорості фінансової інформації, слабкої інтеграції облікових процесів з управлінськими системами, обмеженої аналітичності облікових даних, що негативно впливає на здатність підприємств протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Водночас цифровізація економіки відкриває нові можливості для автоматизації облікових процесів, підвищення оперативності й точності інформації та формування ефективної системи економічної безпеки.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів організації бухгалтерського обліку як інструменту забезпечення економічної безпеки підприємства та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення облікових процесів з метою підвищення рівня його економічної захищеності.

Для досягнення мети в роботі поставлено такі **завдання**: розкрити теоретичні основи взаємозв'язку бухгалтерського обліку та економічної безпеки підприємства; дослідити сучасні підходи до організації облікової системи та її інформаційних можливостей; здійснити аналітичну оцінку стану бухгалтерського обліку на підприємстві та визначити його вплив на рівень економічної безпеки; ідентифікувати проблеми та ризики в організації облікових процесів; обґрунтувати напрями вдосконалення бухгалтерського обліку для зміцнення економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження виступає система бухгалтерського обліку ТОВ «НОРД ТРЕЙД».

Предметом дослідження є методичні, організаційні та інформаційні аспекти організації бухгалтерського обліку, що забезпечують формування та підтримання економічної безпеки підприємства.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема економічний аналіз, абстрактно-логічний метод, методи систематизації, порівняння, групування, індукції та дедукції, а також прийоми економіко-статистичного та графічного аналізу. У роботі використано нормативно-правові акти, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, статистичні дані, внутрішні документи підприємств та інформаційні ресурси.

Базою роботи стали наукові публікації, матеріали конференцій, статистичні дані від міжнародних організацій, зокрема Світового банку та Державного комітету статистики України.

Наукова новизна роботи полягає в уточненні ролі та функціонального змісту бухгалтерського обліку у системі економічної безпеки підприємства, а також у розробленні концептуальних підходів до вдосконалення облікових

процедур з метою попередження та мінімізації ризиків. Практичне значення полягає у можливості застосування сформованих рекомендацій для підвищення рівня контрольованості, прозорості та ефективності управління підприємством.

Таким чином, дослідження організації бухгалтерського обліку в контексті забезпечення економічної безпеки є важливим як у теоретичному, так і практичному вимірах, оскільки створює підґрунтя для формування сучасної системи управління ризиками, захисту ресурсів і підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Апробація результатів випускної кваліфікаційної роботи. Результати проведеного дослідження апробовано на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку науки, економіки та соціуму в умовах війни та повоєнного відновлення» (м. Вінниця 16-17 жовтня 2025 року)

Структура роботи. Кваліфікаційна складається з трьох розділів, у яких послідовно розглянуто теоретичні основи впливу обліку на економічну безпеку підприємства, здійснено аналіз її стану на підприємстві та розроблено напрями удосконалення системи обліку. Основний зміст викладено на 47 сторінках друкованого тексту, в тому числі 5 таблиць та 5 рисунків, додатки. Список літературних джерел налічує 28 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність бухгалтерського обліку та його роль у забезпеченні економічної безпеки.

З розвитком суспільства, особливо в умовах ринкової економіки, важливість бухгалтерської інформації стає дедалі більш помітною. Для забезпечення ефективної роботи різних відділів та всього підприємства керівникам необхідні своєчасні, достовірні та об'єктивні дані про активи, джерела активів, фінансовий стан та результати діяльності (включаючи дохід, прибуток або збиток та їх конкретні надходження та відтоки) під час прийняття рішень. Цей тип інформації традиційно надається через бухгалтерські системи, які є важливими інструментами управління.

Бухгалтерський облік відображає реальний економічний процес, розкриваючи кількісні та якісні зміни, що відбуваються під його впливом. Для контролю та управління економічними процесами дані бухгалтерського обліку необхідно систематизувати та групувати за певними стандартами.

Бухгалтерський облік можна розглядати як специфічну діяльність, що включає збір, обробку та передачу інформації відповідно до потреб користувачів або вимог чинних нормативних актів. Як і будь-який процес, бухгалтерський облік виконується послідовно, включаючи такі етапи:

- Моніторинг господарських операцій для підтвердження їх завершення;
- Вимірювання фактів та явищ господарської діяльності за допомогою кількісних та якісних змін;
- Запис спостережень та вимірювань на носіях інформації (цифрових, паперових або магнітних носіях), документування даних про завершені господарські операції;
- Систематизація та групування інформації за типом об'єкта обліку для

забезпечення її аналізу, оцінки та оперативного контролю;

– Узагальнення та формування звітів для використання користувачами.

Ці етапи забезпечують структуроване та точне представлення даних, що дозволяє використовувати їх в ефективному управлінні бізнесом.

Як елемент системи управління, бухгалтерський облік має такі функції: інформаційну функцію; функцію контролю; функцію оцінки; аналітичну функцію; та соціальну функцію.

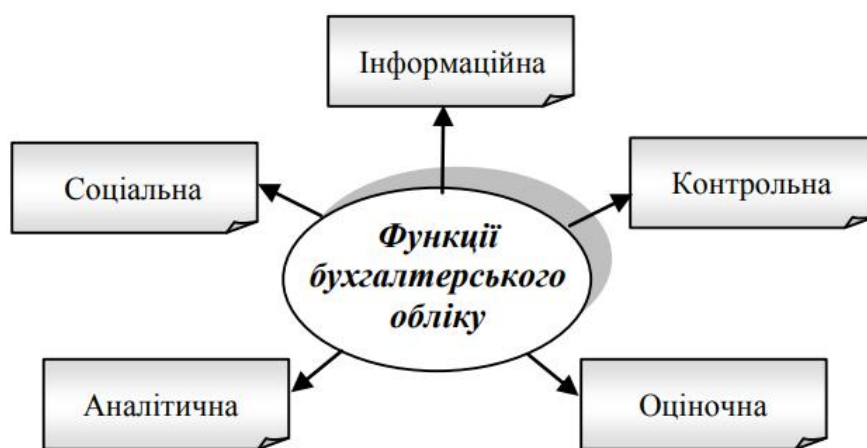


Рис.1.1. Функції бухгалтерського обліку

Функції бухгалтерського обліку відіграють життєво важливу роль у забезпеченні ефективного корпоративного управління. Інформаційна функція передбачає формування та передачу даних про стан та зміни економічних активів, їх джерела, операційну діяльність та результати. Ця інформація публікується та надається користувачам у формі звітів. Контрольна функція дозволяє контролювати дотримання нормативних актів, ефективність використання ресурсів та виконання плану. Бухгалтери перевіряють законність та раціональність господарської діяльності за допомогою документальних записів, інвентаризації та оперативних реєстрів, забезпечуючи їх відповідність встановленим стандартам.

Аналітична функція досягається шляхом аналізу даних бухгалтерського обліку для виявлення відхилень від планових показників, оцінки результатів

діяльності компанії та розробки заходів щодо покращення. Функція оцінки надає можливості для визначення витрат на об'єкти бухгалтерського обліку та результатів фінансової діяльності, що дозволяє компаніям приймати стратегічні рішення на основі отриманих даних. Соціальна функція бухгалтерського обліку підкреслює його роль у загальному економічному та соціальному розвитку. Добре організований бухгалтерський облік сприяє стабільному розвитку підприємств, що, у свою чергу, позитивно впливає на вирішення соціальних проблем шляхом економічного зростання.

Інформація, що генерується бухгалтерським обліком, повинна відповідати вимогам прозорості, достовірності, актуальності та порівнянності. Він має бути легко зрозумілим для користувачів, здатним оцінювати минулі, теперішні та майбутні події, а також забезпечувати порівнянність даних між підприємствами.

Бухгалтерський облік виконує важливу місію. Найголовніше, що бухгалтерський облік повинен генерувати повну та достовірну інформацію про діяльність, активи та фінансовий стан компанії – інформацію, життєво важливу як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів. Він також повинен забезпечувати контроль за виконанням плану та збереження й раціональне використання ресурсів. Ще однією місією є виявлення резервів для підвищення фінансової стабільності компанії та запобігання негативним наслідкам від господарської діяльності.

Важливим аспектом бухгалтерського обліку є дотримання загальноприйнятих принципів, які визначають правила вимірювання, оцінки та обліку господарських операцій та підготовки звітів. Ці принципи поділяються на фундаментальні та додаткові принципи. Фундаментальні принципи є суттєвими, тоді як додаткові принципи визначають їх конкретне застосування. Дотримання цих принципів забезпечує якість бухгалтерської інформації та її відповідність встановленим стандартам. Функції бухгалтерського обліку відіграють життєво важливу роль у забезпеченні ефективного корпоративного управління. Інформаційна функція передбачає формування та передачу даних про стан та зміни економічних активів, їх джерела, операційну діяльність та результати. Ця

інформація публікується та надається користувачам у формі звітів. Контрольна функція дозволяє контролювати дотримання нормативних актів, ефективність використання ресурсів та виконання плану. Бухгалтери перевіряють законність та раціональність господарської діяльності за допомогою документальних записів, інвентаризації та оперативних реєстрів, забезпечуючи їх відповідність встановленим стандартам.

Аналітична функція досягається шляхом аналізу даних бухгалтерського обліку для виявлення відхилень від планових показників, оцінки результатів діяльності компанії та розробки заходів щодо покращення. Функція оцінки надає можливості для визначення витрат на об'єкти бухгалтерського обліку та результатів фінансової діяльності, що дозволяє компаніям приймати стратегічні рішення на основі отриманих даних. Соціальна функція бухгалтерського обліку підкреслює його роль у загальному економічному та соціальному розвитку. Добре організований бухгалтерський облік сприяє стабільному розвитку підприємств, що, у свою чергу, позитивно впливає на вирішення соціальних проблем шляхом економічного зростання.

Інформація, що генерується бухгалтерським обліком, повинна відповідати вимогам прозорості, достовірності, актуальності та порівнянності. Він має бути легко зрозумілим для користувачів, здатним оцінювати минулі, теперішні та майбутні події, а також забезпечувати порівнянність даних між підприємствами.

Бухгалтерський облік виконує важливу місію. Найголовніше, що бухгалтерський облік повинен генерувати повну та достовірну інформацію про діяльність, активи та фінансовий стан компанії – інформацію, життєво важливу як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів. Він також повинен забезпечувати контроль за виконанням плану та збереження й раціональне використання ресурсів. Ще однією місією є виявлення резервів для підвищення фінансової стабільності компанії та запобігання негативним наслідкам від господарської діяльності.

Важливим аспектом бухгалтерського обліку є дотримання загальноприйнятих принципів, які визначають правила вимірювання, оцінки та

обліку господарських операцій та підготовки звітів. Ці принципи поділяються на фундаментальні та додаткові принципи. Фундаментальні принципи є суттєвими, тоді як додаткові принципи визначають їх конкретне застосування. Дотримання цих принципів забезпечує якість бухгалтерської інформації та її відповідність встановленим стандартам.



Рис.1.2. Принципи бухгалтерського обліку

Функції бухгалтерського обліку відіграють життєво важливу роль у забезпеченні ефективного корпоративного управління. Інформаційна функція передбачає формування та передачу даних про стан та зміни економічних активів, їх джерела, операційну діяльність та результати. Ця інформація публікується та надається користувачам у формі звітів. Контрольна функція дозволяє контролювати дотримання нормативних актів, ефективність використання ресурсів та виконання плану. Бухгалтери перевіряють законність та раціональність господарської діяльності за допомогою документальних записів, інвентаризації та оперативних реєстрів, забезпечуючи їх відповідність

встановленим стандартам.

Аналітична функція досягається шляхом аналізу даних бухгалтерського обліку для виявлення відхилень від планових показників, оцінки результатів діяльності компанії та розробки заходів щодо покращення. Функція оцінки надає можливості для визначення витрат на об'єкти бухгалтерського обліку та результатів фінансової діяльності, що дозволяє компаніям приймати стратегічні рішення на основі отриманих даних. Соціальна функція бухгалтерського обліку підкреслює його роль у загальному економічному та соціальному розвитку. Добре організований бухгалтерський облік сприяє стабільному розвитку підприємств, що, у свою чергу, позитивно впливає на вирішення соціальних проблем шляхом економічного зростання.

Інформація, що генерується бухгалтерським обліком, повинна відповідати вимогам прозорості, достовірності, актуальності та порівнянності. Він має бути легко зрозумілим для користувачів, здатним оцінювати минулі, теперішні та майбутні події, а також забезпечувати порівнянність даних між підприємствами.

Бухгалтерський облік виконує важливу місію. Найголовніше, що бухгалтерський облік повинен генерувати повну та достовірну інформацію про діяльність, активи та фінансовий стан компанії – інформацію, життєво важливу як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів. Він також повинен забезпечувати контроль за виконанням плану та збереження й раціональне використання ресурсів. Ще однією місією є виявлення резервів для підвищення фінансової стабільності компанії та запобігання негативним наслідкам від господарської діяльності.

Важливим аспектом бухгалтерського обліку є дотримання загальноприйнятих принципів, які визначають правила вимірювання, оцінки та обліку господарських операцій та підготовки звітів. Ці принципи поділяються на фундаментальні та додаткові принципи. Фундаментальні принципи є суттєвими, тоді як додаткові принципи визначають їх конкретне застосування. Дотримання цих принципів забезпечує якість бухгалтерської інформації та її відповідність встановленим стандартам.

Проведений аналіз теоретичних засад бухгалтерського обліку підтверджує, що його роль у системі управління підприємством є фундаментальною та різнобічною. Бухгалтерський облік виступає не лише технічним інструментом фіксації господарських операцій, а комплексною інформаційною системою, що забезпечує повноту, об'єктивність та своєчасність даних, необхідних для прийняття управлінських рішень. Сучасні умови господарювання висувають підвищені вимоги до якості інформації, а отже – до організації облікового процесу, що повинен забезпечувати аналітичність, прозорість та здатність відображати економічні явища в динаміці.

Структура бухгалтерського обліку, яка включає моніторинг господарських процесів, вимірювання, документування, систематизацію та узагальнення даних, формує цілісний механізм забезпечення користувачів достовірною інформацією про діяльність підприємства. Саме ця послідовність етапів дозволяє відобразити господарські операції у кількісному та якісному вимірах і забезпечує можливість ефективного контролю та аналізу. Функції бухгалтерського обліку – інформаційна, контрольна, аналітична, оціночна та соціальна – виступають ключовими складовими управлінської системи та забезпечують узгодженість дій усіх структурних підрозділів підприємства.

Важливе значення має також дотримання принципів бухгалтерського обліку, які визначають загальні підходи до визнання, оцінки та відображення господарських операцій. Реалізація фундаментальних та додаткових принципів забезпечує порівнянність, об'єктивність та правдивість даних, що формуються в обліковій системі, та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Принципи бухгалтерського обліку виступають нормативною основою щодо побудови облікового процесу та гарантують послідовність і стабільність облікової політики.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що бухгалтерський облік є стратегічною складовою управління підприємством. Він не лише забезпечує формування достовірної інформації про фінансовий стан і результати діяльності, але й відіграє значну роль у попередженні ризиків, забезпеченні економічної

безпеки, виявленні резервів підвищення ефективності та зміцненні конкурентоспроможності. Розвиток облікової системи, її інтеграція з аналітичними та контрольними механізмами та удосконалення методологічної бази є необхідною умовою забезпечення стабільності підприємства та підвищення якості управління в умовах сучасних викликів.

1.2. Поняття, структура та чинники формування економічної безпеки підприємства.

Економічну безпеку можна розглядати з різних рівнів: економічна безпека підприємства (мікрорівень), регіональна економічна безпека (мезорівень) та національна економічна безпека (макрорівень). Оскільки це дослідження зосереджено на економічній безпеці підприємства, ми детальніше розглянемо її природу, структуру та механізми захисту. Огляд літератури показує, що велика кількість досліджень вже встановила загальноприйняте визначення «економічної безпеки підприємства» (Таблиця 1.1).



Рис. 1.3. Характеристики економічної безпеки підприємства

Вищезазначені характеристики дозволяють розглядати корпоративну економічну безпеку як здатність соціально-економічної системи протистояти нестабільності у внутрішньому та зовнішньому середовищі, забезпечуючи стабільність економічного розвитку шляхом ефективного використання існуючих та потенційних ресурсів. Виходячи з цих характеристик, можна також розрізнити передумови та наслідки забезпечення корпоративної економічної безпеки.

Таблиця 1.1.

Огляд літератури: визначення поняття «економічна безпека підприємства»

Автор	Перефразоване визначення	Джерело
Капіцина С.	Економічна безпека підприємства визначається як його здатність ефективно функціонувати в умовах соціальних, економічних та екологічних ризиків, забезпечуючи стабільність і конкурентоспроможність.	[1]
Хомин І.	Економічна безпека – це рівень захищеності підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, що впливають на його здатність до сталого розвитку.	[2]
Станікевич Н.	Економічна безпека підприємства пов'язана зі стійким економічним розвитком та збереженням ресурсного потенціалу.	[3]
Жилко З.	Економічна безпека відображає стан захищеності підприємства від ризиків, які можуть перешкоджати виконанню його виробничих і фінансових планів.	[4]
Грибінко О.	Економічна безпека означає рівень стійкості підприємства, що гарантує ефективне використання ресурсів та збереження активів.	[5]
Коваленко О.	Економічна безпека характеризує здатність підприємства своєчасно виявляти та нейтралізувати загрози, що впливають на його діяльність.	[6]
Черева А.	Економічна безпека – це спроможність підприємства підтримувати стабільність розвитку в умовах впливу різних факторів.	[7]
Бойко Т.	Економічна безпека визначається здатністю підприємства уникати кризових явищ та досягати ефективного використання ресурсів.	[8]
Ключова Г.	Економічна безпека розглядається як сукупність умов, що забезпечують фінансову стійкість і можливість адаптації до ринкових змін.	[9]
Троц І.	Економічна безпека проявляється у здатності підприємства раціонально управляти ресурсами та протидіяти дестабілізуючим факторам.	[10]
Сосновська І.	Економічна безпека трактується як результат ефективної діяльності підприємства, що забезпечує стійкість до загроз.	[11]
Вішмак О.	Економічна безпека – це стан підприємства, що дозволяє підтримувати стабільність виробничих процесів і конкурентоспроможність.	[12]
Бардашова В.	Економічна безпека охоплює здатність підприємства розвиватися, попереджати ризики та уникати дестабілізаційних впливів.	[13], [14]

До передумов забезпечення корпоративної економічної безпеки належать: ефективно та раціональне використання всіх існуючих та потенційних ресурсів; швидке реагування на зміни економічних, політичних, соціальних, ринкових, геополітичних, міжнародних та інших факторів впливу; та створення превентивних механізмів захисту підприємства від негативного впливу цих факторів.

Наслідки забезпечення корпоративної економічної безпеки включають:

забезпечення своєчасної реалізації економічного розвитку підприємством; та забезпечення стійкості соціально-економічної системи підприємства.

Корпоративна економічна безпека – це складне поняття, що відображає загальний стан різних видів корпоративної діяльності та інтегрує різні типи функцій безпеки нижчого рівня. При вивченні корпоративної економічної безпеки можна виділити різні методи побудови. У таблиці 1.2 представлено різні методи виділення структурних елементів корпоративної економічної безпеки.

Таблиця 1.2.

Окремі підходи щодо виділення структурних елементів економічної безпеки підприємства

Джерело	Структурні елементи економічної безпеки підприємства
Ярова Ю.О. Артеменко Л.П. [15]	Фінансова, інтелектуальна, кадрова, соціальна, технічна, технологічна, юридична, інформаційна, екологічна, силова, енергетична, інноваційна, ринкова безпеки
Артеменко Л.П. [15]	Безпека управління, ресурсна (людські, матеріальні та ін.), інформаційна безпека, ринкова безпека
Фроленкова О.М. [16]	Фінансова, кадрова, інформаційна, виробнича, інтерфейсна безпеки
Дуб Б.С. [17]	Фінансова, інтелектуальна, кадрова безпеки
Шашка З.Я. [18]	Фінансова, інтелектуально-кадрова, техніко-технологічна, інформаційна, екологічна, силова безпеки
Зос-Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В. [19]	Фінансова, інформаційна, техніко-технологічна, інтелектуальна і кадрова, політико-правова, екологічна, силова
Прус Н. Б. [20]	Фінансова, географічна, матеріально-технічна, логістична, енергетична, кадрова, політико-правова
Ярославський Я.О. [21]	Фінансова, правова, технологічна, інформаційна, екологічна, кадрова, інтелектуальна, силова безпеки
Хринюк О.С., Корчова М.Р. [22]	Фінансова, правова, технологічна, інформаційна, екологічна, кадрова, інтелектуальна, силова безпеки

Дані таблиці демонструють, що наукове середовище не має однозначної позиції щодо оптимальної кількості та складу таких елементів: одні дослідники пропонують обмежене коло складових (Фроленко О.М., Дуб Б.С., Шацька З.Я.), тоді як інші підходять до структурування значно ширше, включаючи більшу

кількість елементів (Ярова Ю.О., Артеменко Л.П., Зось-Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В., Ярославський Я.О.).

У цьому контексті важливим завданням є визначення оптимальної структури економічної безпеки підприємства, яка б відповідала сучасним умовам функціонування та забезпечувала достатній рівень захищеності при раціональній кількості складових. Для узагальнення підходів до структуризації економічної безпеки доцільно проаналізувати їх у матричному вигляді, що подано в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Матриця підходів до структуризації економічної безпеки підприємства

Складова ЕБП	Ярова Ю.О.	Артеменко Л.П.	Фроленкова О.М.	Дуб Б.С.	Шашка З.Я.	Зос-Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В.	Прус Н.В.	Ярославський Я.О.	Христюк О.С., Корчова М.Р.
Фінансова	+		+	+	+	+	+	+	+
Інтелектуально-кадрова	+		+	+	+	+	+	+	+
Техніко-технологічна	+				+	+	+	+	+
Інформаційна	+	+	+		+	+		+	+
Ринкова	+	+							
Соціальна	+								
Юридична	+						+	+	+
Інноваційна	+								
Енергетична	+						+		
Інтерфейсна			+						
Екологічна	+				+	+		+	+
Силова	+				+	+		+	+
Політико-правова						+	+		
Логістична							+		
Виробнича			+						

Аналіз матриці підходів засвідчує, що найчастіше дослідники включають до структури економічної безпеки підприємства такі ключові складові, як фінансова, інтелектуально-кадрова, інформаційна та техніко-технологічна. Саме ці елементи розглядаються як базові у забезпеченні стабільності функціонування

підприємства та його здатності протистояти негативним впливам.

Фінансову безпеку зазвичай трактують як кількісно та якісно визначений стан фінансової системи підприємства, який гарантує захищеність його основних фінансових інтересів від реальних і потенційних загроз внутрішнього й зовнішнього середовищ. Параметри цього стану формуються відповідно до фінансової стратегії підприємства й забезпечують можливості стабільного розвитку як у короткостроковому, так і довгостроковому періоді [23]. Іншими словами, фінансова безпека має гарантувати підприємству платоспроможність, фінансову стійкість та достатність фінансових ресурсів для підтримання його стратегічних цілей. В. В. Вудвуд зазначає, що до умов забезпечення фінансової безпеки належать стабільність фінансової системи, узгодженість фінансових інтересів підприємства з інтересами внутрішнього та зовнішнього середовища, а також здатність підприємства протистояти зовнішнім ризикам і загрозам [24].

Інтелектуально-кадрова безпека охоплює комплекс заходів, спрямованих на формування й захист кадрового потенціалу підприємства від зовнішніх та внутрішніх небезпек. До основних її аспектів належать забезпечення підприємства компетентними працівниками, відповідність їх освітнього та кваліфікаційного рівня вимогам виробництва, створення справедливої системи оплати праці, можливості професійного зростання та розвитку персоналу [25]. Фактично, кадрова безпека є фундаментом стабільності та інноваційності підприємства, адже саме персонал формує його конкурентні переваги.

Інформаційна безпека передбачає такий стан захищеності інформаційних ресурсів підприємства, за якого ймовірні загрози не можуть завдати шкоди його діяльності. Досягнення цього стану забезпечується системою заходів, орієнтованих на запобігання, виявлення та нейтралізацію інформаційних ризиків [26]. По суті, інформаційна безпека означає захищеність інформаційної інфраструктури підприємства від деструктивних впливів, що можуть викликати викривлення, втрату або несанкціоноване розголошення даних. Для ефективного функціонування підприємству необхідно впроваджувати сучасні системи інформаційного управління, здатні оперативно адаптуватися до змін середовища

та забезпечувати стійкість до будь-яких інформаційних загроз.

Техніко-технологічну безпеку підприємства можна визначити як здатність організації протидіяти технологічним загрозам і забезпечувати стабільне функціонування виробничої системи завдяки формуванню надійної технічної та технологічної бази. Йдеться насамперед про створення сучасного матеріально-технічного забезпечення, упровадження комплексної механізації та автоматизації виробництва, використання інноваційних та ресурсозберігаючих технологій. Наявність прогресивних технологічних рішень сприяє підвищенню безпеки праці, зменшенню втрат робочого часу та зростанню продуктивності персоналу. Загальна спрямованість техніко-технологічної безпеки полягає в підтриманні та розвитку науково-технічного потенціалу підприємства. Як зазначає Лойко В. В., її забезпечення здійснюється за рахунок упровадження новітніх технологій і інновацій, використання досягнень науково-технічного прогресу та раціонального застосування інтелектуальних і технічних ресурсів, що є основою технологічної самостійності підприємства [27].

Сучасні підприємства діють у середовищі, насиченому різноманітними ризиками, які суттєво ускладнюють їх економічну діяльність. Джерела цих ризиків розташовані як у внутрішньому середовищі підприємства, так і у зовнішньому. До внутрішніх ризиків належать загрози, пов'язані з відтоком кваліфікованих працівників, можливим витоком конфіденційної інформації, втратою ринків збуту, недостатньою потужністю виробничих ресурсів та іншим. Зовнішні ризики формуються під впливом нестабільної економічної, політичної та військової ситуації, несприятливих демографічних тенденцій, зниження зайнятості економічно активного населення, падіння купівельної спроможності, погіршення умов конкуренції й підприємницького клімату, а також загроз міжнародного масштабу.

У зв'язку з цим підприємству необхідно застосовувати комплекс превентивних інструментів та методів, здатних знизити ймовірність настання небезпек та забезпечити стійкість його функціонування в довгостроковій перспективі. Це створює потребу у формуванні дієвого механізму забезпечення

економічної безпеки, який би поєднував різні управлінські елементи. Під механізмом забезпечення економічної безпеки підприємства доцільно розуміти систему взаємопов'язаних компонентів – принципів, методів, функцій, інструментів, суб'єктів та об'єктів, спрямованих на нейтралізацію або мінімізацію ризиків і загроз у зовнішньому та внутрішньому середовищах.

У науковій літературі запропоновано багато підходів до визначення структури такого механізму. Грунтуючись на узагальненні існуючих підходів, можна виділити такі його ключові елементи: суб'єкт і об'єкт забезпечення економічної безпеки; принципи її формування; функціональні напрями; методи та інструменти, що застосовуються для досягнення цілей безпеки.

Також доцільно розмежувати два логічні блоки механізму: блок формування економічної безпеки підприємства та блок її функціонування. У перший блок входять визначення мети й завдань економічної безпеки, ідентифікація суб'єктів і об'єктів безпеки, вибір пріоритетних напрямів, оцінювання рівня безпеки та аналіз ризик-факторів, що впливають на діяльність підприємства. Другий блок включає розроблення стратегії забезпечення економічної безпеки, обґрунтування принципів, методів та інструментів її підтримання, а також впровадження відповідних управлінських рішень у діяльність підприємства.

Основною метою механізму є зменшення впливу внутрішніх і зовнішніх загроз на стабільність підприємства та створення умов для його стійкого економічного розвитку.

Цілі механізму економічної безпеки можуть варіюватися залежно від того, який саме структурний елемент оцінюється та в якому стані перебуває система безпеки підприємства. У різних ситуаціях – коли підприємство працює у режимі безпеки, перебуває під загрозою, у зоні ризику або в умовах критичної небезпеки – необхідно застосовувати диференційований підхід до вибору заходів та інструментів забезпечення економічної безпеки.

Суб'єктами формування економічної безпеки на підприємстві виступають керівник, його заступники та керівники структурних підрозділів. Кожен учасник

цього процесу реалізує власні функції у визначених межах компетенцій, спрямовуючи зусилля на підтримання стабільності та запобігання загрозам.

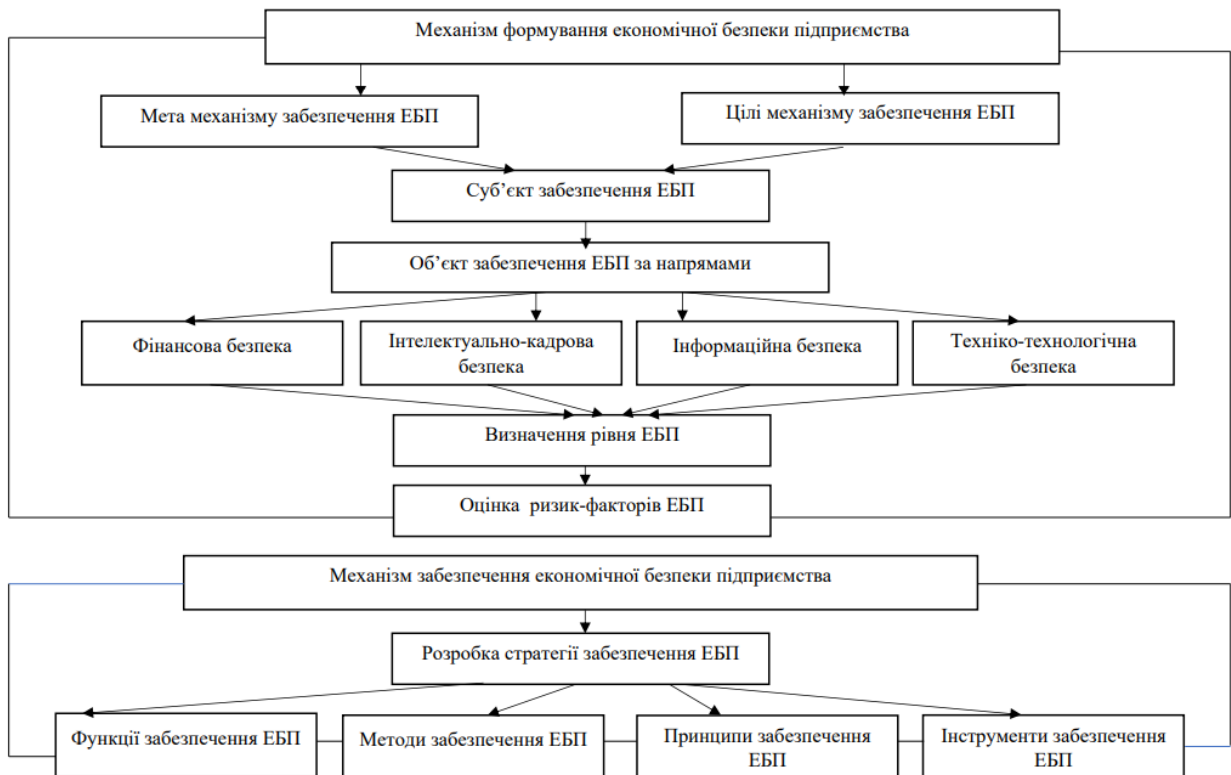


Рис.1.4. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства

Об'єкти економічної безпеки визначаються відповідно до стратегічних цілей підприємства, його завдань та обраних напрямів розвитку. На основі проведених досліджень до ключових об'єктів економічної безпеки належать фінансова, інтелектуально-кадрова, інформаційна та техніко-технологічна складові. Саме вони виступають відправною точкою для розроблення заходів, спрямованих на зміцнення безпеки підприємства.

Оцінювання рівня економічної безпеки, здійснене у попередньому розділі, показало неоднорідність стану окремих її елементів. Хоча загальний рівень безпеки підприємства протягом аналізованого періоду залишався задовільним, окремі складові – передусім інтелектуально-кадрова та інформаційна – демонстрували ознаки ризику. Це вказує на потребу у своєчасній ідентифікації факторів, які можуть перешкоджати стабільності підприємства, та у врахуванні

їх під час формування системи безпеки.

Механізм економічної безпеки включає комплекс взаємопов'язаних елементів: стратегічні орієнтири, функції, методи, принципи та інструменти, що забезпечують узгоджений вплив на внутрішні та зовнішні ризики. Визначальною складовою цього механізму є стратегія забезпечення економічної безпеки, яка повинна розроблятися з урахуванням реального стану підприємства. Відповідність стратегії рівню безпеки умовно поділяється на чотири типи.

У стані небезпеки доцільно застосовувати стратегію формування базових передумов економічної безпеки. Підприємство має зосередитися на створенні інформаційного, кадрового, фінансового та технічного потенціалу, здатного забезпечити подальше відновлення стійкості.

Стан ризику вимагає стратегії фокусування, що передбачає визначення ключових напрямів розвитку, на яких потрібно сконцентрувати ресурси, аби найшвидше мінімізувати ризики й перейти на вищий рівень безпеки. У цьому випадку особливого значення набуває цільове фінансування критично важливих процесів.

Коли підприємство перебуває у стані загрози, необхідною стає стратегія активізації заходів економічної безпеки. На цьому етапі важливо стимулювати саме ті види діяльності, які забезпечують підтримання стійкого функціонування та здатні вивести підприємство зі стану нестабільності.

Якщо ж підприємство знаходиться у стані безпеки, актуальною стає стратегія підтримання досягнутого рівня. Це означає концентрацію управлінських зусиль на збереженні позитивної динаміки, розвитку сильних сторін та попередженні можливих загроз, що можуть вплинути на стабільність у майбутньому.

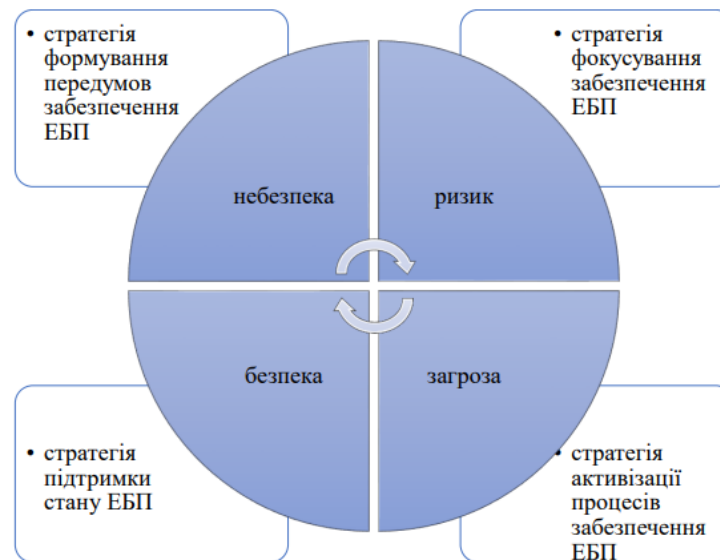


Рис.1.5. Відповідність стратегії стану економічної безпеки підприємства

Функціональне забезпечення економічної безпеки підприємства ґрунтується на низці управлінських дій, серед яких ключове місце займає планування. Воно передбачає формування комплексу стратегічних і тактичних рішень, спрямованих на зміцнення безпеки підприємства та мінімізацію впливу потенційних загроз. Наступною важливою функцією є організація, яка полягає у налагодженні внутрішніх взаємозв'язків між структурними підрозділами, посадовими особами та працівниками, діяльність яких у тій чи іншій мірі пов'язана із забезпеченням економічної безпеки. Не менш значущою є мотиваційна складова, що охоплює формування дієвої системи стимулів, спрямованих на підвищення залученості персоналу та ефективності виконання ними відповідних завдань. Завершальним елементом є контроль, який забезпечує співставлення фактичних результатів із встановленими нормативами, виявлення відхилень та визначення рівня економічної безпеки підприємства.

Методичний інструментарій забезпечення економічної безпеки підприємства включає кілька груп методів. Економічні методи орієнтовані переважно на персонал та спрямовані на створення матеріальних стимулів до продуктивної діяльності. Організаційні методи забезпечують формування ефективної структури управління безпекою та оптимізацію взаємодії між її

елементами. Соціально-психологічні методи передбачають розвиток позитивного соціального клімату, що сприяє стабільності й узгодженості роботи колективу. Важливе місце займають методи прогнозування, які дозволяють аналізувати тенденції розвитку підприємства, оцінювати майбутні ризики та формувати превентивні заходи для підвищення рівня безпеки.

Система принципів, на яких ґрунтується економічна безпека підприємства, охоплює низку базових положень. Принцип системності вимагає узгодженого функціонування всіх складових безпеки як єдиного цілого. Принцип безперервності означає необхідність постійного й циклічного здійснення заходів щодо захищеності підприємства. Гнучкість і адаптивність є передумовами здатності підприємства оперативно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовищ і своєчасно пристосовуватися до нових викликів. Принцип інноваційності передбачає використання сучасних технологій, методів і підходів в управлінні безпекою. Ефективність і раціональність визначають потребу в оптимальному використанні ресурсів під час фінансування заходів із забезпечення безпеки. Стратегічна орієнтація передбачає розроблення довгострокових рішень, що охоплюють усі часові горизонти розвитку підприємства.

Інструментарій забезпечення економічної безпеки охоплює широкий спектр механізмів: податкове регулювання, кредитні інструменти, страхування, цінову політику, митне регулювання, ліцензування, квотування, реструктуризацію, прогнозування та інші засоби впливу, що сприяють зміцненню безпеки підприємства.

Таким чином, розглянутий механізм спрямований на формування системної та превентивної моделі реагування на потенційні загрози, що виникають у внутрішньому та зовнішньому середовищах. Його впровадження забезпечує підвищення стійкості підприємства, ефективності управлінських рішень та здатності функціонувати в умовах невизначеності.

Результати дослідження підтверджують, що бухгалтерський облік виступає ключовим елементом системи економічної безпеки підприємства,

забезпечуючи формування інформаційного ресурсу, який є необхідним для виявлення загроз, оцінювання ризиків та ухвалення управлінських рішень. У межах економічної безпеки бухгалтерський облік не обмежується лише реєстрацією господарських операцій: він формує базу для фінансово-аналітичних процедур, контролю, внутрішнього аудиту, прогнозування та планування, що перетворює його на інструмент стратегічного управління.

Бухгалтерська інформація, сформована відповідно до вимог стандартів та принципів обліку, забезпечує прозорість і достовірність фінансових показників. Саме ці характеристики є критично важливими для оцінки фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності та інших параметрів, що визначають здатність підприємства протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Своєчасність і повнота облікових даних дозволяють оперативно виявляти відхилення у витратах, доходах, структурах активів і зобов'язань, що дає змогу менеджменту реагувати на негативні тенденції до того, як вони переростуть у фінансові втрати.

З позиції економічної безпеки бухгалтерський облік виконує функцію контролю за використанням ресурсів, дотриманням бюджетної дисципліни, раціональністю операцій та відповідністю їх законодавчим вимогам. Система бухгалтерського обліку забезпечує фіксацію всіх фактів господарської діяльності, що унеможливорює несанкціоновані операції, сприяє запобіганню шахрайству, корупційним діям та безпідставному витрачанням ресурсів. Інформація, яка формується на основі облікових процедур, слугує базою для внутрішнього контролю та аудиту, що є невід'ємною частиною механізму економічної безпеки.

Економічна безпека підприємства значною мірою залежить від організації системи управління, а саме – від того, наскільки якісно побудовані обліково-аналітичні процеси. Якщо облікова система функціонує на засадах точності, об'єктивності, безперервності, послідовності та повноти, підприємство отримує надійний інструмент контролю за будь-якими відхиленнями, прогнозування тенденцій та оцінювання ефективності управлінських рішень. У свою чергу, недостатня організація обліку, нечіткий розподіл відповідальності, низький

рівень аналітичності даних або затримки в їх отриманні створюють значні ризики для економічної безпеки.

Бухгалтерський облік, як показує проведений аналіз, має потенціал слугувати інтегрованою платформою для моніторингу економічних загроз. Він забезпечує інформаційні основи для фінансової, виробничої, інвестиційної, трудової, інноваційної та інших складових економічної безпеки, що дає змогу комплексно оцінювати як загальний стан підприємства, так і ефективність окремих напрямів його діяльності. Саме облікові дані дозволяють виявити ризики зниження рентабельності, зростання витрат, втрати платоспроможності або надмірної залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Таким чином, бухгалтерський облік у сучасних умовах виступає не лише базовим елементом фінансової звітності, а й стратегічним інструментом забезпечення економічної безпеки підприємства. Його значення полягає в здатності формувати об'єктивну картину стану підприємства, забезпечувати прозорість і контрольованість операцій, створювати умови для зниження ризиків, запобігання загрозам та підтримки стабільного розвитку в умовах високої економічної невизначеності. Раціонально організована система обліку стає фундаментом довгострокової конкурентоспроможності та фінансової стійкості підприємства, а отже – невід'ємною складовою його економічної безпеки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Стан і тенденції розвитку системи бухгалтерського обліку в Україні в аспекті забезпечення економічної безпеки

Система бухгалтерського обліку в Україні посідає ключове місце у формуванні інформаційного середовища, необхідного для стабільного функціонування підприємств та зміцнення їх економічної безпеки. В умовах трансформації економіки, високої волатильності зовнішнього середовища, зростання конкуренції та технологічних змін саме бухгалтерський облік забезпечує основу для прийняття управлінських рішень, аналізу фінансового стану, виявлення ризиків і запобігання загрозам, які можуть вплинути на стійкість підприємства.

Сучасний стан системи бухгалтерського обліку в Україні характеризується поєднанням національних стандартів та міжнародних вимог, що забезпечує поступове наближення до глобальної практики. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку виконують роль базового регулятора, тоді як Міжнародні стандарти фінансової звітності активно впроваджуються на підприємствах, що орієнтуються на зовнішні ринки й прагнуть підвищити прозорість ведення бізнесу. Це сприяє формуванню якіснішої інформації, зменшенню інформаційних ризиків та підвищенню рівня довіри до фінансової звітності.

Одним із найбільш значущих аспектів розвитку облікової системи є посилення її аналітичної складової. Традиційно бухгалтерський облік асоціювався з реєстрацією господарських операцій, однак у сучасних умовах він виконує значно ширші функції. Облікова інформація стає основою для стратегічного прогнозування, оцінювання впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, моделювання варіантів розвитку підприємства та визначення рівня

його економічної безпеки. Зростає роль управлінського обліку, який забезпечує поглиблений аналіз витрат, доходів, фінансових результатів і ризиків, що дозволяє керівництву формувати ефективні управлінські стратегії.

Важливу роль у зміцненні економічної безпеки відіграє контрольна функція облікової системи. Через механізми документування, систематизації та узагальнення господарської інформації підприємство отримує можливість забезпечувати дотримання принципів законності, раціональності та економічної доцільності. Ефективно організована система контролю дозволяє своєчасно виявляти порушення, запобігати шахрайству, мінімізувати фінансові втрати та забезпечувати цільове використання ресурсів. Це сприяє посиленню фінансової стійкості та підвищенню здатності підприємства протистояти загрозам.

Разом з тим розвиток бухгалтерського обліку в Україні супроводжується низкою викликів. Часті зміни законодавства створюють додаткове нормативне навантаження на підприємства, ускладнюючи процес адаптації облікової політики. Нерівномірний рівень цифровізації облікових процесів призводить до відмінностей у якості облікової інформації між підприємствами різних галузей та масштабів діяльності. Нестача кваліфікованих кадрів, здатних працювати з сучасними обліково-аналітичними системами, уповільнює розвиток управлінського обліку і знижує ефективність аналітичних процесів. Крім того, значним викликом залишається забезпечення інформаційної безпеки, оскільки зростаюча кількість електронних операцій підвищує ризики несанкціонованого доступу, втрати даних і кібератак.

Незважаючи на існуючі проблеми, тенденції розвитку облікової системи свідчать про її поступову інтеграцію у процеси формування економічної безпеки підприємств. Збільшується увага до впровадження електронного документообігу, автоматизованих інформаційних систем, хмарних рішень, що дозволяє підвищити швидкість обробки даних та знизити ймовірність помилок. Зростає значення ризик-орієнтованого підходу, який передбачає аналіз чутливості підприємства до змін зовнішнього середовища та розробку превентивних заходів. Поширюється практика формування комплексних

моделей внутрішнього контролю, де бухгалтерський облік виступає основним постачальником інформації для оцінки стабільності та безпеки підприємства.

Перспективи подальшого розвитку системи бухгалтерського обліку пов'язані з її цифровою трансформацією, впровадженням штучного інтелекту, аналітичних платформ, інструментів автоматичного прогнозування та контролю ризиків. Це сприятиме підвищенню точності облікових даних, їх оперативності та доступності для управлінців, а також дозволить підприємствам ефективніше реагувати на сучасні виклики.

Таким чином, система бухгалтерського обліку в Україні поступово перетворюється з механізму реєстрації господарських операцій на стратегічний інструмент забезпечення економічної безпеки підприємств. Її розвиток визначається вимогами ринкового середовища, технологічними змінами та необхідністю формування стабільних умов для функціонування бізнесу. Зміцнення аналітичної, контрольної та прогнозної складових обліку створює підґрунтя для підвищення конкурентоспроможності підприємств та посилення їх здатності протистояти загрозам у сучасній економіці.

Товариство з обмеженою відповідальністю «НОРД-ТРЕЙД» є суб'єктом господарювання, що функціонує як юридична особа відповідно до норм чинного законодавства України. Підприємство було офіційно зареєстроване 19 листопада 2014 року та розташоване за адресою: Вінницька область, Вінницький район, смт Стрижавка, вул. Алеї, 75А.

Заснування підприємства здійснювалося з комерційною метою, а саме для провадження господарської діяльності та отримання прибутку. Реалізація цього завдання відбувається через ефективне здійснення виробничих, торговельних, посередницьких та інших видів діяльності, дозволених законодавством України.

Організаційно-правова форма «НОРД-ТРЕЙД» передбачає розподіл часток між засновниками та обмеження відповідальності учасників у межах здійснених внесків до статутного капіталу. Головним органом управління виступають Загальні збори учасників, на які покладено визначення ключових напрямів розвитку, затвердження річної фінансової звітності, розподіл прибутків

та прийняття інших стратегічних рішень.

Поточне керівництво підприємством здійснює директор, обраний засновниками. Він представляє товариство у взаємовідносинах з третіми особами, укладає угоди, організовує роботу персоналу, відповідає за реалізацію рішень Загальних зборів та дотримання законодавчих вимог.

Відповідно до статуту, діяльність ТОВ «НОРД-ТРЕЙД» охоплює такі напрями:

- виробництво та реалізація м'ясної продукції;
- оптова і роздрібна торгівля продовольчими товарами;
- участь у зовнішньоекономічних операціях, включаючи імпорт та експорт сільськогосподарської і харчової продукції;
- надання послуг зі зберігання, транспортування та логістичного супроводу товарів;
- здійснення посередницької діяльності у сфері торгівлі;
- виконання інших видів господарської діяльності, що відповідають законодавчим нормам України.

Підприємство активно працює на ринку державних закупівель, укладаючи договори з бюджетними установами. Серед постійних замовників – ДП «Санаторій «Конча-Заспа»» та КНП «ЦПМСД «Північний»» Рівненської міської ради, що свідчить про стабільний попит на продукцію компанії.

«НОРД-ТРЕЙД» має право розширювати сферу діяльності, відкривати нові філії, укладати додаткові угоди, інвестувати кошти у розвиток та модернізацію виробництва. Статутний капітал формується за рахунок внесків учасників у грошовій або майновій формі, а частка кожного з них визначає обсяг прав щодо управління й розподілу отриманих доходів.

Фінансово-господарська діяльність підприємства базується на принципах самофінансування. Воно самостійно формує фінансову стратегію, веде бухгалтерський облік та складає фінансову звітність відповідно до національних стандартів.

Таким чином, ТОВ «НОРД-ТРЕЙД» є багатопрофільним виробничо-

торговельним підприємством, що здійснює діяльність на засадах комерційної ефективності та правової відповідності. Статут виступає основним нормативним документом, який регламентує порядок управління, визначає права та обов'язки учасників, структуру органів управління та ключові напрями діяльності, забезпечуючи стабільність і прозорість функціонування організації.

Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «НОРД-ТРЕЙД» свідчить про суттєві зміни у динаміці доходів, показників прибутковості та структурі капіталу впродовж 2020–2024 років. Найвищий рівень фінансових результатів було зафіксовано у 2023 році, коли підприємство досягло максимального обсягу доходу в розмірі 3 050,7 тис. грн, що дало змогу отримати 106,1 тис. грн чистого прибутку. Наступний 2024 рік характеризується істотним зменшенням виручки до 1 063,4 тис. грн, що призвело до скорочення чистого прибутку до 26,6 тис. грн і продемонструвало погіршення ефективності реалізації продукції на ринку.

Дослідження рентабельності підприємства підтверджує зазначені тенденції. Якщо у 2023 році рентабельність продажів становила 3,48%, то у 2024 році її рівень знизився до 2,5%, що може бути зумовлено як підвищенням витрат, так і зменшенням обсягів реалізації. Аналіз структури джерел фінансування підприємства показує, що протягом досліджуваного періоду спостерігається домінування позикового капіталу. Значення коефіцієнта фінансової залежності в усі роки перевищувало одиницю, що засвідчує превалювання залучених коштів над власними. Найвищий рівень боргового навантаження було відзначено у 2020 році, після чого простежується його поступове скорочення, однак у 2024 році показник залишився на рівні 1,66, що свідчить про повільне зниження фінансової залежності. Водночас коефіцієнт автономії протягом усього періоду мав від'ємні значення, зокрема у 2024 році становив – 0,66, що вказує на дефіцит власного капіталу та неможливість самостійного забезпечення фінансування активів підприємства. Така ситуація є потенційно ризикованою для кредиторів та інвесторів, оскільки зменшує фінансову стійкість підприємства.

Порівняння показників ліквідності у 2023 та 2024 роках демонструє погіршення здатності підприємства виконувати короткострокові зобов'язання.

Загальний коефіцієнт покриття у 2024 році знизився до 0,60 порівняно з 0,68 у попередньому році, що свідчить про погіршення платоспроможності. Зниження показників рентабельності активів і власного капіталу підтверджує падіння результативності використання наявних ресурсів. Так, рентабельність активів зменшилася на 64,6%, а рентабельність власного капіталу – майже на 46%. Поряд із цим, негативне значення власного капіталу суттєво ускладнює оцінку реальної віддачі від вкладених коштів і вказує на необхідність перегляду підходів до фінансування діяльності.

Аналіз звіту про фінансові результати дозволяє констатувати, що скорочення операційної ефективності у 2024 році є наслідком зменшення обсягів реалізації та погіршення маржинальності продукції. Незважаючи на зменшення доходів, підприємство здійснило скорочення адміністративних витрат, що позитивно вплинуло на операційну ефективність, однак не компенсувало загального спаду прибутковості. Зменшення валового прибутку випереджало темпи зниження собівартості реалізованої продукції, що свідчить про втрату частини рентабельності виробництва.

Загалом фінансові результати свідчать про необхідність удосконалення управління витратами, а також про потребу в активізації збутової політики та перегляді структури джерел фінансування. Збереження прибутковості навіть в умовах скорочення доходів підтверджує внутрішній потенціал підприємства, однак нестача власного капіталу та зниження рентабельних показників вимагають впровадження заходів щодо підвищення ефективності операційної діяльності, оптимізації фінансових ресурсів і посилення конкурентних позицій на ринку.

2.2. Оцінка впливу організації обліку на ключові показники економічної безпеки підприємства

Організація облікової системи на підприємстві відіграє стратегічно важливу роль у забезпеченні його економічної безпеки, оскільки саме

бухгалтерський облік формує інформаційну основу для фінансових рішень, контролю за ресурсами та оцінки ефективності господарської діяльності. Для ТОВ «НОРД-ТРЕЙД», яке функціонує в умовах підвищеної конкуренції та має значну залежність від зовнішніх джерел фінансування, якість облікових процедур має безпосередній вплив на фінансову стійкість та здатність протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

В умовах аналізованого підприємства ключовим фактором економічної безпеки виступає достовірність і повнота відображення доходів, витрат і зобов'язань. Результати фінансової звітності за 2023–2024 роки демонструють істотні коливання доходів і прибутковості, що вимагає особливої уваги до процедур обліку реалізації продукції, формування собівартості та обліку витрат. Зменшення чистого доходу на 65,1% за 2024 рік порівняно з попереднім періодом свідчить про значний вплив ринкових факторів, однак правильне, методологічно обґрунтоване відображення результатів діяльності забезпечує можливість своєчасного реагування на кризові зміни та дає підстави для розробки заходів з відновлення позицій підприємства.

Дотримання облікових стандартів також визначає якість управління фінансовими ризиками. Наявність від'ємного власного капіталу та перевищення позикових ресурсів над власними зобов'язує ТОВ «НОРД-ТРЕЙД» вести облік з підвищеним рівнем контролю за зобов'язаннями та договорами, зокрема у частині закупівель, окремих логістичних операцій та участі в державних закупівлях. Невірне або неповне відображення кредиторської заборгованості може призвести до спотворення оцінки фінансової стійкості, що загрожує погіршенням відносин із контрагентами й обмеженням доступу до фінансування. Таким чином, облікова політика підприємства виступає одним із засобів зниження зовнішніх ризиків.

Важливою складовою економічної безпеки виступає організація обліку витрат і формування собівартості, оскільки саме ці показники визначають операційну рентабельність підприємства. Зниження валового прибутку більш швидкими темпами, ніж скорочення адміністративних витрат, засвідчує

необхідність удосконалення методів розподілу витрат та контролю за матеріальними ресурсами, адже їх неефективне відображення може призвести до необґрунтованого зростання собівартості та втрати маржинальності. Правильне структурування витрат і деталізація калькуляцій дають можливість оптимізувати виробничі процеси, визначити нерентабельні позиції та сформувавши політику ціноутворення, що безпосередньо впливає на прибутковість.

Організація бухгалтерського контролю також забезпечує захист підприємства від внутрішніх загроз, таких як зловживання, необґрунтовані витрати й неефективне використання ресурсів. Наявність системи регулярного моніторингу фінансових показників, передусім маржинальності, ліквідності та структури капіталу, підвищує здатність підприємства підтримувати стабільність і запобігати фінансовим втратам. Таким чином, облік не лише відображає фактичний стан ресурсів, а й відіграє регулятивну роль, формуючи інформаційне підґрунтя для управлінських рішень і зміцнення економічної безпеки підприємства.

З урахуванням того, що ТОВ «НОРД-ТРЕЙД» зберігає прибутковість навіть в умовах зниження ділової активності, належно організована облікова система сприяє підтриманню внутрішньої стійкості підприємства. Вона забезпечує прозорість фінансових операцій, дозволяє своєчасно виявляти загрози та формувати стратегії їх нейтралізації, що створює передумови для підвищення рентабельності та поступового зміцнення власного капіталу. Отже, ефективна організація бухгалтерського обліку є невід'ємним чинником економічної безпеки підприємства, забезпечуючи достовірність фінансової інформації, контроль за ресурсами та здатність адаптації до змін ринкового середовища.

Таблиця.2.1.

Основні показники діяльності ТОВ «НОРД-ТРЕЙД» у 2022–2024 рр.

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024 р. від 2022 р., ±	Відхилення 2024 р. від 2022 р., %
Доходи господарства, тис. грн	30 882,2	34 896,6	31 867,2	985,0	103,2
у т. ч. чистий дохід, тис. грн	29 443,3	34 688,3	31 862,7	2 419,4	108,2
Витрати господарства, тис. грн	23 554,2	24 811,7	28 103,3	4 549,1	119,3
у т. ч. собівартість продукції, тис. грн	23 451,2	22 429,9	24 417,7	966,5	104,1
Валовий прибуток, тис. грн	5 992,1	12 258,4	7 445,0	1 452,9	124,2
Чистий прибуток, тис. грн	5 664,5	10 084,9	3 763,9	-1 900,6	66,4
Вартість майна, тис. грн	36 885,2	40 499,2	38 424,1	1 538,9	104,2
Вартість необоротних активів, тис. грн	5 421,6	6 685,6	5 884,5	462,9	108,5
у т. ч. основні засоби, тис. грн	4 987,2	6 142,3	4 839,3	-147,9	97,0
Вартість оборотних активів, тис. грн	31 463,6	33 813,6	32 542,6	1 079,0	103,4
Вартість власного капіталу, тис. грн	22 543,2	24 886,0	26 568,0	4 024,8	117,9
Вартість залученого капіталу, тис. грн	14 342,2	15 613,2	11 856,1	-2 486,1	82,7
Середньооблікова чисельність, осіб	14,0	15,0	14,0	0,0	100,0
Продуктивність праці, тис. грн/особа	2 205,9	2 326,4	2 276,2	70,4	103,2
Фондовіддача, грн	5,4	5,2	5,4	0,0	99,7
Рентабельність виробництва продукції, %	25,6	54,7	30,5	4,9	119,3
Рентабельність активів, %	15,4	24,9	9,8	-5,6	63,8

Динаміка фінансових результатів за 2022–2024 роки свідчить про те, що підприємство має достатньо потужний виробничий та збутовий потенціал, але стикається із зростанням витрат і зниженням частини ключових показників ефективності, що прямо впливає на економічну безпеку. Доходи господарства у 2024 році перевищують рівень 2022 року на 3,2 %, причому чистий дохід зріс більш відчутно – на 8,2 %. Це означає, що підприємству вдалося зберегти обсяги

реалізації та ринкові позиції, однак таке зростання вже не конвертується у відповідне збільшення прибутку. Витрати господарства за той самий період збільшилися на 19,3 %, а собівартість продукції – на 4,1 %, що зумовило істотний тиск на маржинальність і скорочення чистого прибутку на третину від базового року.

Найбільше занепокоєння викликає динаміка чистого прибутку. Якщо у 2022 році його обсяг становив 5 664,5 тис. грн, то у 2024 році він зменшився до 3 763,9 тис. грн, тобто на 33,6 %. Зниження відбулося на тлі зростання доходів, що може свідчити про недосконалість системи обліку витрат, недостатню деталізацію калькулювання собівартості, слабке відслідковування непрямих витрат і можливі втрати контролю за окремими статтями витрат. У таких умовах управлінські рішення, ухвалені на основі фінансової звітності, не завжди адекватно відображають реальну структуру витрат і прибутковість окремих видів продукції, що створює загрозу помилкової оцінки економічної безпеки та ризиків.

Певною мірою позитивним є зростання вартості майна та активів підприємства. Загальна вартість майна у 2024 році перевищує показник 2022 року на 4,2 %, при цьому необоротні активи збільшилися на 8,5 %. Утім, скорочення вартості основних засобів на 3 % може свідчити або про вибуття частини активів, або про недостатній рівень інвестицій у оновлення виробничої бази. За відсутності чіткого обліку руху основних засобів, системи регулярної переоцінки та контролю технічного стану існує ризик недооцінки фізичного та морального зносу, що в довгостроковій перспективі може негативно позначитись на конкурентоспроможності підприємства.

Зростання оборотних активів на 3,4 % у поєднанні зі збільшенням витрат і зниженням рентабельності також вказує на потенційні проблеми в обліку запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів. Якщо облік запасів ведеться недостатньо детально й не дозволяє відокремити повільно обертові або надлишкові позиції, це призводить до «заморожування» фінансових ресурсів та погіршення ліквідності. Недосконалий аналітичний облік дебіторської

заборгованості створює загрозу несвоєчасного виявлення прострочених боргів і збільшення кредитного ризику, що напряму впливає на економічну безпеку.

Структура капіталу в цілому має прийнятні пропорції, однак динаміка свідчить про посилення окремих ризиків. Вартість власного капіталу зросла на 17,9 %, що за нормальних умов є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про нарощування внутрішнього фінансового потенціалу підприємства. Водночас вартість залученого капіталу зменшилася на 17,3 %, що формально знижує боргове навантаження. Проте скорочення зобов'язань може бути пов'язане як з поліпшенням платоспроможності, так і з обмеженням доступу до кредитних ресурсів або зміною умов роботи з постачальниками. За відсутності розгорнутої інформації в обліку щодо строків, умов та вартості позикових коштів керівництву складніше оцінити реальний фінансовий ризик і спланувати подальшу боргову політику, що становить загрозу для економічної безпеки в умовах нестабільного ринку.

Показники ефективності використання ресурсів демонструють неоднозначні тенденції. Продуктивність праці зросла на 3,2 % за незмінної середньооблікової чисельності персоналу, що свідчить про певне підвищення інтенсивності праці або поліпшення організації виробництва. Водночас рентабельність виробництва продукції у 2024 році хоч і перевищує рівень 2022 року, але значно поступається показнику 2023 року, коли вона досягала 54,7 %. Це свідчить про нестійкість прибутковості та чутливість підприємства до змін витрат чи кон'юнктури ринку. Рентабельність активів зменшилася з 15,4 % у 2022 році до 9,8 % у 2024 році, що означає зниження ефективності використання майнового комплексу та потенційно свідчить про нераціональну структуру активів або недосконалу систему контролю за їх використанням.

З позицій економічної безпеки критично важливо, щоб облікова система забезпечувала своєчасне й повне відображення тих процесів, які призводять до зниження рентабельності й погіршення показників фінансової стійкості. Якщо облік витрат, доходів, руху активів та зобов'язань не забезпечує належного рівня аналітики, підприємство фактично втрачає «радар» для виявлення внутрішніх

загроз. Затримки у відображенні господарських операцій, помилки в класифікації витрат, недостатній внутрішній контроль за первинними документами та відсутність системного аналізу показників можуть спричинити як прийняття неефективних управлінських рішень, так і виникнення податкових ризиків, штрафних санкцій і погіршення ділової репутації.

Таким чином, попри загалом прийнятні показники динаміки доходів та збереження прибутковості, результати аналізу за 2022–2024 роки виявляють низку проблемних аспектів, пов'язаних із функціонуванням облікової системи. До них належать зростання витрат при відносно стабільних доходах, зниження чистого прибутку, погіршення рентабельності активів та нестійкість показників рентабельності продукції. За відсутності поглибленого аналітичного обліку ці тенденції створюють суттєві загрози для економічної безпеки підприємства, оскільки ускладнюють прогнозування фінансових результатів, знижують довіру контрагентів і інвесторів та можуть призвести до вичерпання фінансового потенціалу у середньостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Методичні підходи до підвищення результативності облікових процесів у забезпеченні економічної безпеки

У контексті діяльності ТОВ «НОРД ТРЕЙД» забезпечення економічної безпеки значною мірою залежить від якості організації бухгалтерського обліку, його здатності оперативно формувати достовірну інформацію, попереджати фінансові ризики та підтримувати контроль над ресурсами підприємства. Враховуючи специфіку діяльності, обсяги товарно-матеріальних потоків, участь у державних закупівлях та значний масив первинних документів, доцільно сформувати методичні підходи з акцентом на автоматизацію, контроль, безпеку та аналітичну функцію облікової системи.

1. Інформаційно-аналітичний підхід

Сутність підходу полягає в інтеграції облікових даних у систему фінансової аналітики, що дозволяє не лише фіксувати факти господарських операцій, а й виявляти негативні тенденції, ризики та вразливості у режимі реального часу.

Для ТОВ «НОРД ТРЕЙД» це означає:

- використання показників маржинальності, ліквідності, оборотності запасів як індикаторів ризику зниження економічної безпеки;
- впровадження автоматизованих інструментів аналітики (Power BI, Tableau) для прогнозування фінансових результатів і виявлення відхилень;
- щомісячний аналіз собівартості продукції з деталізацією за видами сировини, постачальниками і транспортними витратами.

2. Контрольно-логістичний підхід

Економічна безпека підприємства залежить від здатності контролювати рух виробничих ресурсів та товарних потоків.

Методичні кроки включають:

- посилення аналітичного обліку запасів із застосуванням QR-кодування та сканування накладних;
- автоматизацію процедури приймання продукції та контролю її втрат;
- налаштування RPA-скриптів для автоматичного зіставлення товарних залишків, складських накладних та бухгалтерських записів.

3. Цифрово-комунікаційний підхід

Надійність облікової системи ТОВ «НОРД ТРЕЙД» залежить від безперервності документообігу та відсутності інформаційних розривів між учасниками процесу.

Запропоновано:

- інтеграція з М.Е.Дос, ПТАХ та SmartTender для усунення дублювання операцій;
- стандартизація внутрішніх регламентів щодо електронного підписування, коригування та архівації документів;
- впровадження хмарних підписів SmartID для оперативного підтвердження угод і тендерних документів.

4. Кібербезпековий підхід до обліку

Оскільки значна частина операцій «Норд Трейд» здійснюється через електронні платформи, захист даних стає критичним елементом економічної безпеки.

Методичні рекомендації:

- запровадження багатофакторної автентифікації до облікових систем;
- використання криптографічного шифрування архівів і хмарних сховищ;

- розмежування доступу працівників за рівнями відповідальності з фіксацією кожної дії (лог-моніторинг).

5. Інноваційний підхід до автоматизації

Інноваційна компонента створює конкурентні переваги та знижує ризики людських помилок. Для «Норд Трейд» пропонується поетапне впровадження:

- OCR-систем для оцифрування накладних, актів та сертифікатів якості продукції;
- RPA-ботів для створення реєстрів, формування зарплатної документації й перенесення даних у журнали;
- систем штучного інтелекту для виявлення аномалій у витратах (наприклад, непередбачених транспортних платежів, підозрілих цін постачання).

Методичні підходи повинні використовуватися комплексно, тобто інформаційно-аналітичні, кіберзахисні, інноваційні й логістичні інструменти мають функціонувати як єдина система. У такому разі бухгалтерський облік ТОВ «НОРД ТРЕЙД» переходить від функції реєстрації господарських операцій до ролі активного механізму прогнозування ризиків і забезпечення економічної безпеки. Це дає змогу підприємству:

- підвищити точність і прозорість фінансової інформації;
- зменшити втрати ресурсів та мінімізувати шахрайські дії;
- зміцнити конкурентоспроможність на ринку державних закупівель;
- підвищити інвестиційну привабливість та стійкість у довгостроковій перспективі.

3.2. Впровадження цифрових технологій і сучасних інструментів контролю в систему бухгалтерського обліку

Стрімкий розвиток цифрових інструментів суттєво трансформував сучасну бізнес-сферу, при цьому найбільш відчутний вплив спостерігається у системі

бухгалтерського обліку, яка є ключовим елементом забезпечення економічної безпеки підприємства. У таких умовах малі та середні підприємства України, а також великі компанії стикаються з новою низкою викликів, що стосуються організації фінансового менеджменту, належного виконання податкових зобов'язань, захисту фінансової інформації та підтримання стабільності грошових потоків.

Таблиця 3.1

Аналіз сучасних технологій автоматизації бухгалтерського обліку

Технологія	Ключові характеристики	Переваги	Обмеження	Типові приклади
Штучний інтелект і машинне навчання (AI/ML)	Автоматичне введення даних, виявлення аномалій, прогнозування показників	Підвищення точності, мінімізація помилок, покращення прогнозування	Значні витрати на впровадження, потреба у кваліфікованих кадрах	QuickBooks AI, Xero AI
Блокчейн	Децентралізований облік, смарт-контракти, контроль транзакцій	Висока безпека, прозорість операцій, зниження шахрайства	Складність інтеграції, правова невизначеність	Ethereum-based accounting
Хмарні облікові системи	Дистанційний доступ, спільна робота, автооновлення	Економічність, резервування даних, масштабованість	Залежність від інтернету, кіберризика	QuickBooks Online, SAP Business One
Роботизована автоматизація процесів (RPA)	Автоматизація повторюваних функцій	Підвищення швидкості, мінімізація ручної праці	Витрати на налаштування та оновлення	UiPath, Blue Prism
Великі дані та аналітика	Моделювання та оцінка ризиків	Підтримка управління, оптимізація оподаткування	Потреба у фахівцях, загрози конфіденційності	Tableau, Power BI
OCR (технологія розпізнавання символів)	Цифрове вилучення даних із документів	Прискорення обробки, скорочення помилок	Залежність від якості носіїв	Abbyy, Rossum OCR
ІоТ (Інтернет речей)	Моніторинг активів у реальному часі	Підвищення ефективності та контролю	Висока вартість та кіберризика	SAP ІоТ, ІВМ Watson ІоТ

Оскільки ефективність традиційних методик ведення бухгалтерії поступово знижується, актуалізується потреба у впровадженні сучасних

автоматизованих рішень, здатних не лише підвищити продуктивність облікових операцій, а й зміцнити економічну безпеку за рахунок мінімізації людського фактору, своєчасного виявлення ризиків та підвищення прозорості фінансового управління. Цифрова трансформація в цьому контексті постає як інструмент формування захищеного інформаційного середовища, де бухгалтерська система виконує функції «інформаційного щита» від фінансових загроз.

У результаті такої трансформації суб'єкти господарювання дедалі активніше впроваджують інноваційні облікові рішення, що сприяють оптимізації робочих процесів і формуванню фінансової звітності в режимі реального часу. Можливість оперативно отримувати достовірні дані про доходи, витрати, зобов'язання та стан активів є критично важливою для підтримання економічної безпеки, оскільки своєчасне виявлення відхилень і негативних тенденцій дозволяє запобігати фінансовим втратам, платоспроможним розривам та зниженню інвестиційної привабливості. Застосування штучного інтелекту відіграє ключову роль у модернізації бухгалтерського обліку, забезпечуючи автоматичний аналіз великих масивів даних, виявлення шахрайських операцій та формування прогнозних оцінок. Такі технології здатні без участі людини класифікувати господарські операції, ідентифікувати аномалії у звітних даних, виявляти підозрілі транзакції та створювати інформаційне підґрунтя для стратегічного управління ризиками, що напряду впливає на рівень економічної безпеки підприємства.

Алгоритми штучного інтелекту істотно підвищують точність фінансових прогнозів шляхом аналізу історичних даних, що сприяє вдосконаленню механізмів запобігання шахрайству, виявленню схем ухилення від оподаткування та скороченню імовірності людських помилок. Для системи економічної безпеки це означає зменшення загроз, пов'язаних із маніпуляцією звітністю, викривленням фінансових показників і несанкціонованим доступом до конфіденційної інформації. Водночас впровадження рішень на основі штучного інтелекту потребує значних інвестицій, належної технічної підтримки, постійного оновлення програмних модулів та залучення висококваліфікованих

фахівців. За відсутності належно організованої системи внутрішнього контролю та інформаційної безпеки зростає ризик залежності підприємства від постачальників програмних продуктів і можливих збоїв, що може негативно позначитися на його економічній стійкості.

Технологія блокчейн посідає особливе місце у зміцненні економічної безпеки облікової системи, оскільки забезпечує високий рівень прозорості, незмінності й захисту даних. Децентралізований характер блокчейну унеможливорює несанкціоноване коригування бухгалтерських записів без відповідного «сліду» в системі, що значно знижує ризик внутрішніх зловживань і фальсифікацій. Смарт-контракти дозволяють автоматизувати виконання договірних зобов'язань і пов'язати фінансові транзакції з виконанням конкретних умов, підвищуючи дисципліну контрагентів і зменшуючи юридичні ризики. Утім, складність інтеграції таких рішень у наявну інфраструктуру, відсутність усталеної нормативної бази та потреба у спеціалізованих знаннях можуть створювати додаткові загрози, якщо підприємство не готове системно управляти цими змінами з позицій економічної безпеки.

Роботизована автоматизація процесів у бухгалтерії (RPA) забезпечує виконання типових повторюваних операцій – обробки рахунків-фактур, розрахунку заробітної плати, звірки даних – у стабільному та прогнозованому режимі. З погляду економічної безпеки це означає зниження ризику помилок, пов'язаних із перевтомою персоналу або недостатньою увагою, а також зменшення можливостей для маніпуляцій на етапі ручного введення даних. Водночас висока початкова вартість упровадження та ризики несумісності з існуючими програмними продуктами можуть призвести до фінансових втрат, якщо проєкт автоматизації буде реалізований без попереднього аналізу економічної доцільності та без урахування довгострокової стратегії розвитку системи обліку.

Технологія оптичного розпізнавання символів (OCR) відіграє важливу роль у зменшенні ручної праці під час перенесення даних з паперових або сканованих документів до електронних облікових систем. Це сприяє

пришвидщенню обробки первинних документів, зниженню кількості помилок та скороченню часу між здійсненням операції й її відображенням в обліку, що є важливим для своєчасного моніторингу фінансових показників і, відповідно, для підтримання належного рівня економічної безпеки. Однак залежність точності розпізнавання від якості документів і потреба в додатковому контролі результатів сканування означають, що повністю виключити людський фактор неможливо, а отже, система внутрішнього контролю має бути налаштована таким чином, щоб своєчасно виявляти неточності й помилки.

Розвиток Інтернету речей (IoT) відкриває нові можливості для бухгалтерського обліку й економічної безпеки підприємства, адже підключені пристрої забезпечують безперервний збір інформації про стан активів, рух товарно-матеріальних цінностей, споживання ресурсів. Наявність «живих» даних дозволяє оперативно реагувати на відхилення, зменшувати ймовірність крадіжок, неврахованих списань чи несанкціонованого використання активів. Водночас висока вартість створення IoT-інфраструктури та підвищений рівень кіберзагроз потребують збалансованого підходу: без належного захисту каналів передавання даних впровадження таких рішень може, навпаки, збільшити вразливість підприємства.

Узагальнення можливостей сучасних цифрових технологій засвідчує багатовекторність трансформації бухгалтерських процесів. Нові інструменти змінюють не лише технічні аспекти ведення обліку, а й саму логіку управління економічною безпекою, оскільки дозволяють будувати систему контролю, засновану на даних, що надходять у режимі реального часу. Штучний інтелект і машинне навчання посилюють аналітичну складову обліку, блокчейн гарантує надійність і незмінність інформації, хмарні сервіси забезпечують безперервність діяльності навіть за надзвичайних умов, а RPA, OCR та IoT сприяють комплексній автоматизації й оцифруванню облікових процесів. У сукупності це формує нову архітектуру бухгалтерської системи як ключового інструмента підтримання економічної безпеки.

Разом з тим цифровізація супроводжується низкою викликів: зростанням

вимог до кіберзахисту, потребою у висококваліфікованих кадрах, складністю інтеграції нових рішень у традиційне програмне забезпечення, необхідністю значних інвестицій у оновлення техніки та програмного забезпечення. Якщо ці аспекти не враховуються у стратегії розвитку облікової системи, підприємство може зіткнутися з новими загрозами – від інформаційних витоків до фінансових втрат через помилки чи збої в роботі програмних комплексів.

У контексті діяльності ТОВ «Норд Трейд» система бухгалтерського обліку має особливе значення для забезпечення економічної безпеки, оскільки підприємство активно працює на ринку державних закупівель, взаємодіє з великою кількістю контрагентів і постійно оперує значними обсягами фінансових та товарних потоків. Доцільним є поступовий перехід від застарілих рішень до сучасних вітчизняних облікових платформ, що дозволить знизити залежність від зовнішніх постачальників, забезпечити стабільне оновлення відповідно до українського законодавства та підвищити захист облікових даних. Інтеграція облікових систем із сервісами електронного документообігу, платформами для подання звітності та тендерними майданчиками здатна мінімізувати технічні помилки, прискорити обробку документів і підвищити прозорість усіх етапів руху фінансової інформації.

Удосконалення внутрішніх регламентів електронного документообігу, запровадження багаторівневого контролю доступу до облікових баз, регулярне резервне копіювання та підвищення обізнаності працівників у сфері інформаційної безпеки формують додатковий захисний контур економічної безпеки ТОВ «Норд Трейд». У комплексі ці заходи дозволяють не лише підвищити ефективність облікових процесів, а й створити стійку, захищену та гнучку систему бухгалтерського обліку, здатну своєчасно реагувати на внутрішні й зовнішні загрози та забезпечувати стабільний розвиток підприємства в умовах цифрової економіки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило визначити бухгалтерський облік не тільки базою формування фінансової звітності, але й інформаційним механізмом економічної безпеки підприємства, що здатний попереджувати ризики, підвищувати прозорість господарських операцій і забезпечувати фінансову стійкість. У сучасних умовах розвитку цифрової економіки облікова система перестає виконувати лише реєстраційну функцію та трансформується в аналітичний інструмент управління ризиками, виявлення девіацій та захисту даних. Це дозволяє створювати на підприємстві ефективну модель превентивного реагування на внутрішні й зовнішні загрози.

Оцінка діяльності ТОВ «Норд Трейд» засвідчила, що проблемні аспекти фінансової стійкості підприємства — зниження рентабельності активів, високий рівень кредитного навантаження, дефіцит власного капіталу — посилюються слабкими місцями в організації облікової системи, зокрема недостатнім електронним контролем товарних потоків, фрагментарністю документообігу та значною залежністю від ручного введення даних. Це створює прямі загрози економічній безпеці, оскільки неточності в обліку можуть спричинити не лише спотворення фінансових показників, але й штрафи, втрату тендерних позицій та погіршення контрактної дисципліни в державних закупівлях.

Цифрова трансформація облікових процесів набуває вирішального значення, особливо для підприємств, що працюють із великими масивами первинної документації та беруть активну участь у публічних закупівлях. Для ТОВ «Норд Трейд» важливими стають такі напрями цифровізації: інтегровані системи електронного документообігу, хмарні сервіси для зберігання звітності, використання SmartID-підписів, застосування OCR для розпізнавання накладних та актів, використання алгоритмів штучного інтелекту для виявлення аномальних цін, невідповідності витрат і потенційного шахрайства. У сукупності такі інструменти формують цифровий захисний контур економічної безпеки.

Запропонована індикаторна модель економічної безпеки забезпечує

цифрове оцінювання стану підприємства на основі набору інтегрованих фінансових, логістичних, кіберзахисних і комунікаційних показників. Модель передбачає застосування нормованих цифрових індикаторів з критичними порогами, що дозволяє системно оцінювати загрози в реальному часі та автоматизувати процес прийняття рішень. Її практичне використання дасть можливість формувати dashboard-аналітику, створювати попереджувальні повідомлення про ризики ліквідності, перевищення втрат запасів, сумнівні транзакції, підвищені тендерні ризики чи потенційні кіберінциденти.

Цифрові методи контролю, зокрема RPA-технології, здатні замінити людську працю в рутинних процесах формування реєстрів, нарахуванні заробітної плати, створенні та звірці електронних накладних. Це не лише підвищує продуктивність бухгалтерії, а й зменшує загрози незаконних змін у документах, спотворення показників витрат, підробки первинних документів, що часто є джерелом шахрайства. Таким чином, автоматизація стає антикорупційним і фінансово-захисним інструментом, який підсилює економічну безпеку.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що цифрова модернізація облікової системи ТОВ «Норд Трейд» є необхідною умовою підвищення його конкурентоспроможності, стійкості та здатності протидіяти економічним загрозам. Інтеграція сучасних програмних продуктів, створення електронного архіву облікових даних, автоматизація рутинних процесів, запровадження цифрових індикаторів ризику й забезпечення кіберзахисту дозволить сформувати інноваційну модель бухгалтерського обліку як інструменту моніторингу економічної безпеки, що забезпечить підприємству довгостроковий розвиток, прозорість і стабільність в умовах цифрової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Капітула С. В. Оцінка та управління економічною безпекою підприємства (на прикладі гірничо-збагачувальних комбінатів України): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Кривий Ріг: Криворіз. техн. ун-т, 2009. 20 с.
2. Хома І. Б. Формування та використання систем діагностики економічної захищеності промислового підприємства. Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2012. 504 с.
3. Станкевич Н. А. Сутність економічної безпеки підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/207.pdf>.
4. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління. Львів: Ліга-Прес, 2012. 256 с.
5. Грибіненко О. М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 22, ч. 1.
6. Коваленко О. В. Підходи до визначення поняття економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 1(01).
7. Череп А. Сутність економічної безпеки як складової діяльності підприємства та сучасні підходи до її трактування. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 31(1). С. 27–34.
8. Балазюк О.Ю. Професійна етика бухгалтера в контексті реформування бухгалтерського обліку в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Режим доступу: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-10-2017.pdf#page=710>
9. Клімова Г. П. Економічна безпека: сутність та основні напрями забезпечення. *Право та інновації*. 2017. № 3(19). URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/07/Klimova19.pdf>.

10. Троц І. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4157/49.pdf>.
11. Сосновська І. М. Поняття і значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303>.
12. Вівчар О. І. Комплексне дослідження концептуалізації сучасних поглядів на дефініцію економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 6. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/01/vknu-es-2020-n-6-288.pdf#page=106>.
13. Вівчар О. І. Управління економічною безпекою підприємств: соціогуманітарні контексти: монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2018. 515 с.
14. Баранова В. В. Сутність економічної безпеки національного господарства та її характеристики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 21, ч. 2. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/33.pdf.
15. Ярова Ю. О., Артеменко Л. П. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/80129/75684>.
16. Фроленко О. М. Маркетинговий механізм формування системи економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 6(3). С. 206–208.
17. Дуб Б. С. Система економічної безпеки підприємства: поняття та структура. URL: https://www.researchgate.net/publication/322958986_Sistema_ekonomichnoi_bezpeki_pidpriemstva_ponatta_ta_struktura.
18. Шацька З. Я. Складові системи економічної безпеки на підприємстві. URL: https://knutd.edu.ua/publications/conference/20.03.2015/Katsovets_Shazkaya_8.pdf.

19. Зось-Кіор М. В., Дячков Д. В., Павлик Р. В. Система економічної безпеки підприємства: поняття, принципи, сутність. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2019/5_2019/21.pdf.
20. Прус Н. В. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. 2011. № 3(157). С. 183–193.
21. Ярославський Я. О. Формування механізму управління економічною безпекою підприємств: дис. ... д-ра філософії: 051 Економіка. Вінниця: ВНАУ, 2020.
22. Хринюк О. С., Корчовна М. Р. Система забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3927>.
23. Бланк І. А. Управління фінансовою безпекою підприємства. Київ: Ніка Центр, 2014. 784 с.
24. Вудвуд В. В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. *Підприємництво і торгівля*. 2019. № 25. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/16/13>.
25. Міщенко С. П. Інтелектуально-кадрова складова економічної безпеки підприємств залізничного транспорту: напрями забезпечення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 52.
26. Нехай В. А., Нехай В. В. Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємства. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream>.
27. Лойко В. В. Технологічна безпека як складова економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4040>.